

TÎLCUIREA EPISTOLEI CĂTRE FILIMON¹

A SLĂVITULUI ȘI PEA-LĂUDATULUI APOSTOL PAVEL

de

Sfântul Teofilact, Arhiepiscopul Bulgariei

tălmăcită din elina veche în cea nouă și
împodobită cu felurite însemnări de către

Nicodim Aghioritul

¹ Însemnează că epistola aceasta e a zecea după rînduială și după vremile în care și-a scris trimiterile sale fericitul Pavel, adică: după cele două către Tesaloniceni, după cele două către Corinteni, după cea dintîi către Timotei, după cea către Tit, după cea către Romani, după cea către Galateni și după cea către Filipeni – precum zice Teodorit. Iar între cele șase trimise din Roma, aceasta este a treia, adică după cele către Galateni și către Filipeni. Și – după Meletie, în *Istoria bisericească*, tomul 1 – epistola aceasta s-a scris în anul 28 după înălțarea Domnului. (n. aut.)

Pricina epistolei, după Hrisostom, Teodorit, Teofilact și Icumenie

Stăpînul Hristos nu-l leapădă nici pe rob, nici pe stăpîn, cînd aceștia se apropie de Dînsul cu credință, căci El este unul și singurul Stăpîn și Domn al tuturor stăpînitorilor și robilor, sau – mai bine zis – e tată al tuturor oamenilor, cum se vede din multe altele, iar mai ales din această trimitere. Căci întru aceasta se arată cum stăpînul Filimon și robul Onisim s-au făcut amîndoi prieteni iubiți ai lui Pavel, ca să nu zic că s-au făcut pentru acesta altceva mai mult și mai apropiat. Deci Filimon era din început om minunat și lăudat și se trăgea din Frigia¹, fiind bun Creștin după socotință, ajutînd la nevoile sfinților Creștini și făcînd milostenii. Iar Onisim fusese robul lui fugar, căci furase bani din casa lui Filimon. Mergînd la Roma, Onisim l-a auzit pe Apostolul Pavel propovăduind, și, catehizîndu-se (adică învățîndu-se credința în Hristos) și botezîndu-se de către dînsul, cînd acesta se afla în legături, s-a făcut și el minunat întru fapta bună. Iar Apostolul Pavel a judecat că nu era drept ca Filimon să se mîhnească pentru furtișagul și fuga robului său Onisim și, vrînd să curețe rana inimii lui Filimon primită pentru acela, i-l trimite înapoi pe Onisim, împreună cu scrisoarea aceasta. Unii zic însă că această epistolă nu trebuie a se număra împreună cu celelalte ale lui Pavel, fiindcă s-a făcut pentru lucru prost [„umil”, „mic”, *n. m.*]. Dar aceia nu judecă drept, căci vezi – o, cititorule! – cîte noime și învățături folositoare se pricinuesc din trimiterea aceasta. Mai întîi, epistola de față ne învață să purtăm grijă și de lucrurile ce par mici și să nu-l defăimăm pe nici un frate, măcar de s-ar arăta foarte mic, căci zice Domnul: „Să nu defăimăți pe vreunul dintre aceștia mici!” (*Matei* 18:10). Al doilea, epistola învață că – de vreme ce s-a pocăit și s-a îndreptat robul Onisim, cel atît de împietrit și furător, atunci nimeni, și mai ales cel crescut slab, nu se cuvine să cadă în deznădejde că nu ar putea să se pocăiască și să se mîntuiască. Al treilea, învață că nimeni, luînd ca pricină buna-cinstire de

¹ Iar Teodorit zice că Filimon era din Colose, care se cuprinde în Frigia, și că pînă în vremea sa stătea casa lui Filimon. (*n. aut.*)

Dumnezeu, nu se cuvine să-i despartă pe robi de stăpînii lor dacă stăpînii nu vor. Al patrulea și în sfîrșit, învață că nu se cuvine să-i defăimăm pe robi, nici să ne rușinăm de dinșii pentru că ar fi robi, de vreme ce-l vedem pe marele Pavel numindu-l pe robul Onisim „fiu” al său. Deci, văzînd că epistola aceasta învață atîtea bunătăți și este plină de tot folosul, cine ar mai fi acela care să o judece nevrednică de a fi împreună cu celelalte trimiteri ale lui Pavel? Nimeni!¹

¹ Se vede așadar că Apostolul nu a dictat această trimitere, ci a scris-o cu mîna sa, ca și pe aceea către Galateni, căci zice aici: „Eu, Pavel, am scris cu mîna mea, eu voi plăti” (suh 19). Zicere pe care Teodorit o tîlcuiește așa: „În loc de zapis – zice – ține scrisoarea aceasta, scrisă de mine, în care făgăduiesc a fi dator și a plăti datoria.” Însemnează că Filimon, Onisim, Arhip și Apfia se prăznuiesc ca Sfinți Apostoli ai Domnului în ziua de 22 noiembrie. (n. aut.)

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

CAPITOLUL I

1. Pavel, legatul lui Iisus Hristos,

Încă de la început, Apostolul îl învață pe Filimon, stăpînul lui Onisim, să nu se rușineze pentru robul său, care acum s-a făcut rob împreună cu dînsul prin credința întru Hristos. Căci, pentru Iisus Hristos, toate sînt bune și cinstite, nu numai robia, dar și cele încă mai necinstite, cum sînt legăturile și temnițele, întru care însuși Pavel se bucura într-atît, încît avea drept laudă a se numi „legat”. Însă, pe lîngă aceasta, Pavel se numește pe sine-și „legat” ca să-l înduplece pe Filimon că este drept a-i da lui, celui legat pentru Hristos, harul pe care i-l va cere.¹

și fratele Timotei,

Cu cuvîntul acesta, Pavel pare a zice că nu era de ajuns a mijloci singur către Filimon, și îl ia împreună-mijlocitor și împreună-rugător pe Timotei, pentru ca Filimon să se înduplece la rugămîntea mai multora.

lui Filimon, iubitului și împreună-lucrătorului cu noi,

Adăugînd acestea – adică numindu-l „iubit” și „împreună-lucrător” –, Pavel îl îndupleca pe Filimon spre a-i împlini cererea. Căci, dacă Filimon era iubit de Pavel, negreșit acela avea să-i dea harul cerut; și, fiind împreună-lucrător al lui, negreșit că nu avea să-l țină pe robul Onisim, trimis înapoi de Pavel, ci iarăși avea să-l trimită pentru slujba apostoleștii propovăduiri al cărei lucrător și slujitor era însuși Filimon. Astfel încît, dacă avea a-i fi dat înapoi iarăși lui Pavel, Onisim nu urma a face altceva decît să îplinească lucrul lui Filimon, stăpînul său.

2. iubitei Apfia, lui Arhip, ostașului cel împreună cu noi

Poate că Apfia era femeia lui Filimon, iar Arhip prieten al lui. Iar Pavel îl numește pe Arhip „împreună ostaș” cu el pentru ca acela să se nevoiască împreună și la mijlocirea către Filimon. Iar Arhip este acela despre care scrie Apostolul în epistola către Coloseni, zicînd: „Spuneți-i lui

¹ Iar Teodorit adaugă și aceasta: „Pavel s-a numit pe sine-și «legat» ca să-și facă cererea vrednică de îndatorire, zicînd: Pentru voi sînt împrejurat cu legăturile, căci – dacă aș fi ales liniștea, și nu aș fi înconjurat lumea și nu aș fi adus tuturor neamurilor evanghelia – nu aș fi primit cercarea acestora.” (n. aut.)

Arhip: Caută de slujba pe care ai luat-o întru Domnul, ca să o împlinești” (Coloseni 4:17).¹

și bisericii din casa ta:

Aici, Pavel numește „biserică” toată familia lui Filimon: pe fiu, pe rudele și pe robi împreună. Vezi, iubitele, smerita-cugetare a lui Pavel, căci roagă și rudele și robii lui Filimon, ca și aceia să ajute împreună cu el întru mijlocirea pentru Onisim.

3. Har vouă și pace de la Dumnezeu-Părintele nostru și de la Domnul Iisus Hristos!

Zice: Și cum va fi harul lui Dumnezeu întru voi? Adică așa, dacă veți face și voi har datornicului vostru Onisim. Și cum vei avea pace, Filimoane? Așa, dacă te vei împăca și tu cu robul tău.

4. Mulțumesc Dumnezeului meu totdeauna, făcînd pomenire de tine întru rugăciunile mele,

Zice: O, Filimoane! – de cîte ori îmi aduc aminte de tine (fiindcă totdeauna te pomenesc cînd mă rog), de atîtea ori Îi mulțumesc lui Dumnezeu pentru faptele tale cele bune. Și care sînt acestea? Le spune mai jos:

5. auzînd despre dragostea și credința pe care o ai către Domnul și către toți sfinții,

Zice: Mulțumesc lui Dumnezeu că aud despre dragostea și credința pe care o ai către Domnul și către toți sfinții. Cu aceste cuvinte, Pavel îl laudă pe Filimon că era milostiv, căci, dacă dragostea și credința lui Filimon nu ar fi fost prea-mari, nu s-ar fi auzit de ele din Frigia și pînă la Roma. Așadar, Apostolul zice: De vreme ce-i iubești pe toți sfinții, adică pe credincioșii Creștini, ești dator să-l iubești și pe Onisim, fiindcă și acesta este

¹ Același lucru îl zice și Teodorit. Căci, dacă Arhip locuia în Colose, fiind poate învățător al Colosenilor, se înțelege apoi – după Teodorit și Teofilact – că și Filimon era Colosean, locuind acolo, precum am zis la pricina trimiterii acesteia. Căci Pavel îl numără aici împreună cu Arhip și pe Filimon. Iar Teodorit adaugă și aceasta: „O unește cu dînsul și pe soția lui, ca pe una ce se împărtășea de credință. Căci, dacă Pavel nu ar fi salutat-o pe femeia lui Filimon, ar fi urmat ca aceea să se fi împotrivit rugăciunii cerute de el. Și o numește «iubită» fiindcă era împodobită cu credința, numirea aceasta fiind după cei vechi cinstită și vrednică de laudă.” (n. aut.)

credincios Creștin. Pentru ca, iubindu-l pe Onisim, să arăți totodată că-L iubești și pe Hristos. Vezi, iubitele, puterea de înduplecare a cuvintelor și înțelegerilor marelui Pavel?

6. ca împărtășirea credinței tale să se facă lucrătoare întru cunoștința a tot binele ce este întru voi,

Zice: Mulțumesc lui Dumnezeu pentru dragostea ta, și de aceea Îl rog ca credința ta, pe care o ai împreună cu noi, Apostolii, să se facă vie și lucrătoare în fapte. Cum și cu ce chip? Adică așa, ca să cunoști și să folosești tot lucrul bun, pentru că îl iubești. Căci atunci este vie credința, când e întovărașită de tot lucrul bun; precum și dimpotrivă, credința este moartă atunci când nu are fapte bune, cum zice dumnezeiescul Iacov: „Fără fapte bune, credința este moartă” (capitolul 2:20). Și a adăugat: „binele ce este întru voi”, ca să arate că Filimon avea întru sine tot lucrul bun încă și atunci. Și, pomenind de „împărtășirea credinței”, Pavel îl unește pe Filimon cu sine-și, căci credința este făcătoare de unire, adică îi face unul pe cei ce cred. Deci zice: Așa cum tu, Filimoane, ai aceeași credință împreună cu mine, tot astfel se cuvine să și cugeți același lucru cu mine. Sau, Pavel numește „împărtășire a credinței” milostenia, fiindcă aceasta se naște din multa credință. Așadar, Apostolul zice: O, Filimoane! – te pomenesc când mă rog pentru ca socotința ta cea împărtășitoare și milostenia ta să nu înceteze niciodată, ci să reverși tot binele aflat întru tine către cei ce au trebuință.

în Hristos Iisus.

Zice: La Iisus Hristos se înalță tot binele pe care îl vei face către cei nevoiași și mai ales către sfinți. Astfel încât, dacă îl vei primi acum pe Onisim, făcând harul acesta pentru dragostea mea, să știi că îl faci lui Hristos Însuși.

7. Multă bucurie și mîngîiere avem pentru dragostea ta,

Adică: Mă bucur, și nu numai atît, ci prea-mare mîngîiere aflu întru legăturile și necazurile mele pentru dragostea ta, adică pentru iubirea de oameni și alegerea ta cea împărtășitoare.

căci inimile sfinților s-au odihnit prin tine, frate.

În chip prea-înțelept, marele Pavel folosește către Filimon mijlocirea. Căci îi aduce aminte de facerile de bine către alții pentru ca mai mult să-i

moaie inima, socotind el că, de vreme ce face bine și haruri Creștinilor străini și necunoscuți, cu mult mai virtos îi va face har lui Pavel, prietenului și învățătorului său. Și nu a zis simplu: „dai sfinților”, ci: „odihnești inimile sfinților”, adică: Sfinții Creștini primesc iubirea de oameni și milostenia ta din tot sufletul, fiindcă aceasta li se face cu îmbelșugare și cu odihnire.

8. De aceea, deși avînd multă îndrăzneală în Hristos a-ți porunci ceea ce se cuvine,

9. pentru dragoste, îți fac mai virtos o rugăminte.

Zice: Fiindcă tu, Filimon, te porți către toți sfinții în așa chip încît inimile și cele din lăuntru ale lor se odihnesc de către tine, cu mult mai virtos eu, care te-am născut după Hristos, aș avea îndrăzneală a-ți porunci, nu pentru că te-aș stăpîni ca un stăpîn, ci pentru dragostea împărtășitoare pe care o avem unul către altul. Iar „ceea ce se cuvine” însemnează fie: Ca învățător al tău, am îndrăzneală să-ți poruncesc a săvîrși lucrul potrivit ce-mi trebuie – fie: De vreme ce tu îi odihnești pe toți sfinții, atunci și eu, după partea ce mi se cuvine, am îndrăzneală a-ți porunci. Dar, cu toate acestea, eu nu-ți poruncesc, ci te rog.

Așa cum sînt eu, Pavel, ca un bătrîn, iar acum și legat al lui Iisus Hristos,

Zice: Te rog și mă pun mijlocitor către tine a fi ascultat precum este drept și se cuvine a fi ascultat eu, bătrînul Pavel, cel atît de vrednic, cel care am mai de cinste legăturile decît dregătoria apostolească și învățătoarească și decît vîrsta mea bătrînească, ce am luat mai mare dregătorie acum, adică a fi legat pentru Hristos. O, cititorule! – vezi cîte pricini a aflat Pavel pentru a-l îndupleca pe Filimon?¹

10. rogu-te dar pentru fiul pe care l-am născut întru legăturile mele,

Pavel a zis pînă acum atîtea cuvinte, dar încă nu a pomenit numele lui Onisim, pentru care mijlocește. Căci mai întîi el l-a domolit pe Filimon, iar acum, cu orațiile făcute lui Onisim, pe care îl numește „fiu” al său, îm-

¹ Așa îl cuiește acestea Teodorit: „Cinstește-l – zice – pe Pavel, cinstește bătrînețele lui, cinstește legăturile care sînt puse împrejurul lui, pentru că e propovăduitor al adevărului.” (n. aut.)

blânzește mînia stăpînului său. Dar pentru ce – o, fericite Pavele! – îl numești pe Onisim „fiu” al tău? Pentru că l-am născut – zice –, adică l-am catehizat și l-am făcut să se boteze. Cînd? Cînd mă aflu în termiță, în legături. Deci, cu aceste cuvinte, Apostolul îmblînzește mînia lui Filimon și abia așa pomenește numele lui Onisim.

11. pentru Onisim, cel netrebnic ție cîndva,

Pavel zice aici să Onisim fusese netrebnic știind că mărturisirea greșelii stinge mînia omului către care s-a făcut greșeala.

iar acum bine-trebnic ție și mie.

Zice: Acum, fiindcă s-a făcut evlavios și sfînt, Onisim ni s-a făcut de folos nouă amîndurora, cel ce era mai înainte netrebnic. Pentru ce? Căci, dacă i s-a făcut de folos lui Pavel, care cerea cu atîta scumpătate, este arătat că i s-a făcut de folos și lui Filimon. Totodată, Apostolul arată în chip de ghicitoare și aceasta, zicînd: Dacă Onisim este bine-trebuincios mie, atunci să fie trimis iarăși la mine.

12. Pentru aceasta ți l-am trimis

Adică: Ți-l dau ție și folosește-te de el precum voiești. Însă, cu darea aceasta a lui Onisim, Apostolul potolește mînia lui Filimon.

pe el, adică inima mea; primește-l.

În loc de: Primește-l pe Onisim cu dragoste, și mai ales nu pe Onisim, ci pe cele din lăuntru ale mele. Căci eu îl iubesc și îl port în sufletul meu ca pe înseși cele din lăuntru ale mele.

13. Eu voiam să-l țin lîngă mine, ca să-mi slujească întru legăturile evangheliei¹ în locul tău,

Vezi, iubitul, înțelepciunea Apostolului Pavel! Căci, cu cuvintele sale, l-a pus încet-încet pe Onisim în locul stăpînului său Filimon. Eu – zice – voiam să-l țin pe Onisim ca să mă slujească în locul tău. Și, cu aceste cuvinte, Pavel arată că dorește folosul lui Filimon, zicînd așa: De vreme ce

¹ Aici, ca și în multe alte locuri, nu e vorba de vreo carte a *Evangheliei*, ci de buna-vestire a mîntuirii oamenilor prin Iisus Hristos. (n. m.)

tu ești dator a mă sluji, iar Onisim face slujba aceasta în locul tău, atunci tu dobândești câștigul și folosul.¹

14. dar nu am voit să fac nimic fără socoteala ta,

Mai ales cuvântul acesta îl înmoaie foarte pe Filimon, căci zice: Eu voiam a-l ține pe Onisim ca să mă slujească, slujbă care îmi era foarte de nevoie: întâi, pentru că mă aflam în temniță, în legături, iar al doilea pentru că legăturile acestea le pățimesc pentru Hristos. Însă, cu toate acestea, n-am voit să-l țin fără a ta socotință.² Și atunci – zice – cum nu e drept – o, Fili-moane! – să-mi dai harul acesta și să-l trimiți pe Onisim înapoi, ca să mă slujească? Har pe care puteam să-l dobândesc și fără a ta socotință, însă nu am voit, ca să nu te scîrbesc.

ca binele tău să nu fie ca de nevoie, ci de bună-voie.

Nu a zis: „de nevoie”, ci: „ca de nevoie”, ca și cum ar zice aceasta: Dacă l-aș fi ținut pe Onisim pentru a mă sluji fără de socotința ta, nu te-aș fi scîrbit, dar celor mai mulți li s-ar fi părut că faci de nevoie binele acesta, adică slujirea mea. Eu însă am vrut să nu se arate nicidecum că lucrul este de silă, ci că se face fără îndoială de bună-voia ta.³

15. Și poate pentru aceasta a fost despărțit de tine pentru o vreme,

O, minunată înțelepciune a lui Pavel! Căci Onisim fugise de la stăpînul său Filimon pentru socotința lui cea rea și pentru furtișag, iar ferici-

¹ Iar Teodorit îl cucuiește așa: „Zice: Ești dator a-mi sluji ca ucenicul dascălului, și al unui dascăl ce propovăduiește cele dumnezeiești. Deci am voit să-l iau pe Onisim în locul tău, ca să-mi plătească îndatorirea slujbei tale. Vezi puterea evangheliei, care l-a făcut pe slugă întocmai cu stăpînul!” (n. aut.)

² Pentru aceasta zic de obște și Apostolii, în Canonul lor al 82-lea: „Nu dăm voie ca slugile să se aducă în clericat fără socotința stăpînilor lor, pentru mîhnirea acelorora. Iar dacă oarecînd s-ar arăta vrednic casnicul spre treapta hirotoniei, precum s-a arătat și Onisim al nostru, iar stăpînii lui vor îngădui aceasta și-l vor scoate din casă, să se facă!” Iar îl cucuie-rea canonului vezi-o în Canonicul nostru (*Pidalionul*, n. m.), și acolo vei afla multe despre robi. (n. aut.)

³ Iar Teodorit încheie din cuvintele acestea că Pavel fusese la Coloseni și le propovăduie evanghelia, fiindcă lui Filimon, care locuia în Colose, îi scrie ca un învățător către ucenicul său. Și aici, îl roagă pe Filimon pentru Onisim, iar în cea către Coloseni scrie că-l trimite pe Onisim (împreună cu Tihic), deci după ce îl primise cu socotința lui Filimon, ca pe unul ce se făcuse slujitor al evangheliei. Și vezi la capitolul 4, stihul 7, al celei către Coloseni că, primind scrisoarea aceasta adusă de Onisim, Filimon l-a trimis la Pavel, iar Pavel l-a trimis la Coloseni. (n. aut.)

tul Pavel întoarce acum fuga și zice: Poate că fuga aceasta s-a făcut după dumnezeiasca iconomie. Și numește fuga lui Onisim cu bună-numire, adică „despărțire”, ca să nu-l îndemne spre mînie pe Filimon, stăpînul aceuia, cu numele fugii. Tot așa, potolește mînia lui Filimon zicînd că despărțirea lui Onisim a fost „pentru o vreme”, adică scurtă. Cu cuvintele acestea, mai arată că, în vremea cînd era împreună cu el, cu Pavel, Onisim era și împreună cu Filimon, și că el a lipsit de la Filimon numai cît a durat pînă ce a ajuns la Pavel, iar acea vreme a fost scurtă ca un ceas. Drept aceea – zice –, dacă se va trimite de către tine Onisim și se va afla împreună cu mine, trebuie să socotești că totodată se află și împreună cu tine.

ca să-l ai pe el veșnic,

Adică – zice – pentru aceasta s-a despărțit Onisim de tine pentru o vreme, ca să-l ai pe el totdeauna.

16. dar nu ca pe un rob, ci mai presus de rob, frate iubit mie, dar cu mult mai vîrtos ție, și în trup, și întru Domnul.

Zice: O, Filimoane! – fuga și despărțirea robului tău Onisim s-a făcut folositoare în multe lucruri. Căci, lipsind dînsul pentru un ceas, ai să-l dobîndești veșnic, și dacă toată viața omului, cumpănindu-se cu tot veacul, este nimic, cu mult mai vîrtos nimic este vremea aceea puțină a fugii robului tău; și cea mai mare este că îl dobîndești pe Onisim ca frate, în loc de rob. Și îl dobîndești ca frate iubit după două chipuri: și „în trup”, adică vrednic de a fi iubit pentru lumeștile și trupeștile slujbe pe care le face ca o slugă iscusită; și „întru Domnul”, adică vrednic a fi iubit pentru slujbele duhovnicești pe care este iscusit a le săvîrși.¹

17. Deci, dacă mă ai părtaș, primește-l pe el ca pe mine.

Adică: O, Filimoane! – dacă ai mărturisit că ești împreună-părtaș cu mine și cugeți aceleași lucruri ca și mine, primește-l pe Onisim cu bucurie, cum m-ai primit și pe mine. O! – pe care om nu l-ar fi înduplecat aceste cu-

¹ Pavel a zis aceasta fiindcă-l trimisese iarăși pe Onisim la Coloseni, unde locuia Filimon, precum scrie în epistola către Coloseni, zicînd: „Toate cele de bine le va face cunoscute vouă Tihic, iubitul frate, și credinciosul slujitor și împreună-rob întru Domnul. L-am trimis la voi tocmai pentru aceasta, ca să cunosc cele despre voi și pentru a se mîngîia inimile voastre. Împreună cu Onisim, credinciosul și iubitul frate, care este dintre voi, vor face cunoscute vouă toate cele de aici” (Coloseni 4:7-9). (n. aut.)

vinte ale lui Pavel? Sau cine nu l-ar fi primit pe Pavel cu bucuria sufletului său? Negreșit, fiecare ar fi făcut aceasta cu toată mulțumirea!¹

18. Iar de te-a nedreptățit cu ceva sau îți e dator, acestea socotește-le asupra mea.

Nu a zis: „de a furat ceva”, ci cu numire bine-cuvîntată: „de te-a nedreptățit cu ceva sau de-ți este dator”. Căci urma ca Onisim să fi cheltuit banii pe care îi furase de la Filimon, și pentru aceasta Pavel zice: Dacă Onisim îți este dator cu ceva, socotește datoria aceasta asupra mea.

19. Eu, Pavel, am scris cu mîna mea. Eu îți voi plăti,

Aici, Pavel grăiește către Filimon cu șagă, scriind cu bucurie duhovnicească, de parcă i-ar zice aceasta: O, Filimoane! – eu îți voi plăti datoria lui Onisim și, pentru mai multă încredințare, iată, îți dau ca zapis scrisoarea aceasta scrisă de mîna mea.²

ca să nu zic că tu îmi ești dator cu tine însuși.

Ca să nu pară că-l ocărăște pe Filimon – fiindcă nu ar fi îndrăznit să-l roage pentru furtișagul robului lui Onisim, ci îi face și zapis scris de mîna sa (căci aceasta ar fi arătat că Filimon este crud și nemilostiv către Pavel, învățătorul său) –, Apostolul arată aici că mult îndrăznește către Filimon, zicîndu-i: Îmi ești dator nu numai cu banii tăi, ci și cu tine însuși.³

20. Pentru ca așa, frate, să te cîștig întru Domnul;

De la forma glumeață a cuvîntului, Apostolul a venit iarăși la pricina cea de trebuință și-l mîngîie pe Filimon, zicînd: „să te cîștig”, adică: „O! – de aș dobîndi darurile tale nu întru lucruri trupești, ci întru cele ale Domnului, în cele duhovnicești! – căci aceasta însemnează zicerea „întru Domnul”.

odihnește-mi inima întru Hristos!

¹ Așa zice și Teodorit despre aceasta: „Ce e mai înduplecător decît cuvintele acestea? Ce e mai adevăritor? Căci zice: Dacă învrednicești de vreun cuvînt împărășirea mea, ca pe mine însumi primește-l pe cel ce a primit străina prefacere.” (n. aut.)

² Și Teodorit tîlcuiește: „În loc de zapis – zice – ține epistola aceasta. Pe toată am scris-o eu însumi, eu fîgăduiesc a fi dator și a plăti datoria.” (n. aut.)

³ Iar Teodorit adaugă că din aceasta se arată că Filimon s-a învrednicit să asculte propovăduirea Apostolului Pavel și că printr-însul a primit credința întru Hristos și mîntuirea sa. (n. aut.)

Zice: O, Filimoane! – Odihnește dragostea pe care o am către tine, sau odihnește-mi inima pentru Hristos, căci nu mie îmi dai darul acesta, ci lui Hristos.

21. Încredințat fiind de ascultarea ta, ți-am scris știind că vei face mai presus de ceea ce-ți scriu.

Zice: O, Filimoane! – nu-ți poruncesc acestea, nici nu-ți scriu obrăznicindu-mă, ci nădăduind întru ascultarea ta. Ce fier nu ar fi muiat cuvintele acestea înduplecătoare ale lui Pavel?

22. Ci, odată cu aceasta, gătește-mi și găzduire,

De vreme ce Filimon ar fi socotit poate că Pavel nu l-ar fi învrednicit nici de cuvînt, nici de scrisoare, dacă nu ar fi fost pricina lui Onisim, Pavel îndreptează acum bănuiala aceasta și zice: O, iubite al meu Filimoane! – nu ți-am scris acestea numai pentru Onisim, ci și pentru a-mi găti găzduire ca să mă primești, căci am să vin la tine. Mai zice acestea și pentru a-l înspăimînta pe Filimon că, de nu-l va primi pe Onisim, Pavel va merge la dînsul și îl va mustra.

căci nădăduiesc că, pentru rugăciunile voastre, voi fi dăruit vouă.

Din aceste cuvinte, înțelegem două lucruri: întîi, că rugăciunile au multă putere, de vreme ce Pavel, cel atît de mare, avea trebuință de dînsule; și, al doilea, că se cuvine a cugeta smerit, de vreme ce Pavel, cel atît de minunat, avea trebuință de rugăciunile ucenicilor săi.¹

23. Te îmbrățișează Epafrat, împreună-robotul cu mine întru Hristos Iisus,

Acest Epafrat a fost trimis de Coloseni la Roma către Pavel, încît e arătat că Filimon a fost dintre Coloseni (precum am zis la pricina trimiterii către ei, la capitolul 4, stihul 9, și la stihul 2 al acesteia). Și Pavel îl numește pe Epafrat² „împreună-robot” cu sine ca să arate că trimisul lor se afla întru mult necaz și în rea pătimire, cu aceasta urmînd să-l rușineze pe Filimon.

¹ Iar că Pavel a mers de la Roma la Ierusalim, și iarăși s-a întors la Roma și i s-a tăiat capul de către Nero, vezi la pricina epistolei către Evrei. Și, cînd s-a dus la Ierusalim, Pavel urma să fi mers și în Frigia, în Colose, unde locuia Filimon. (n. aut.)

² Pentru aceasta zice și Teodorit: „L-a adăugat aici pe Epafrat pentru că și acesta era Colosean, căci așa le scria și Colosenilor: «Vă îmbrățișează Epafrat, rob al lui Hristos dintre voi» (Coloseni 4:1).” (n. aut.)

fiindcă acela pătimea rău împreună cu Pavel, iar Filimon nu ar fi voit să-i dea lui Pavel darul pe care îl cerea pentru Onisim. Și zice: Este împreună-robot nu pentru vreun lucru omenesc, ci pentru Iisus Hristos, rău pătimind împreună cu mine întru propovăduirea evangheliei.

24. *Marcu, Aristarh, Dima, Luca, cei împreună-lucrători cu mine.*

Acest Dima a fost la început ales și iubitor de Dumnezeu, precum se mărturisește aici, ca împreună-lucrător cu Pavel. Iar apoi, lenevindu-se, s-a depărtat de Pavel, așa cum arată Apostolul în epistola a doua către Timotei, care este în urma acesteia de față, zicînd: „Căci Dima m-a părăsit, iubind veacul de acum; doar Luca este cu mine” (*1 Timotei 4:10*). Deci Luca, cel ce aici e numărat cel mai de pe urmă, a ajuns cel dintîi fiindcă Dima s-a despărțit de Pavel, iar el (Luca) a rămas nedespărțit. Și, dintru aceasta, învățăm că nu se cuvine a se bizui cineva întru sine-și, ci și cel ce stă se cade a lua aminte să nu cadă, precum zice Apostolul (*1 Corinteni 10:12*).¹ Așadar, se cuvine a nu lăsa necercetate nici un cuvînt și înțelegere a *Scripturii*, ci din toate să căutăm vreo înțelegere duhovnicească și folositoare, fiindcă toate cuvintele *Scripturii* s-au grăit de către Sfîntul Duh și negreșit Mîntuitorul, Cel ce le-a grăit, va da celor care cer buna aflare a cererii. De la Care și noi luminîndu-ne, binevoiască a ne povățui totdeauna adevărul cuvîntului și a vieții celei după Dumnezeu! Și să nu ne amăgim nici de socotințele mincinoase, după cuvînt și după teorie, nici de amăgirea îndulcirii lumii, după faptă și după petrecere. Și cîți sîntem robi – o! – de am vieții cu noblețe, prin credință și prin fapta bună, precum s-a înnobilat pe sine-și și dumnezeiescul Onisim. Iar cîți sîntem stăpîni, văzînd că robii se fac sfinți și apostoli, precum s-a făcut și Onisim – o! – de ne-am sîrgui să fim chiar mult mai jos decît aceștia întru împărăția Stăpînului tuturor, a lui Hristos, Cel ce, pentru noi, S-a arătat ca un rob adevărat, fiind Dumnezeu al nostru. Căruia slava, și stăpînia și cinstea împreună cu Tatăl și cu Sfîntul Duh, acum, și pururea și în veacurile veacurilor! Amin!

Aceasta către Filimon s-a scris din Roma și s-a trimis cu Onisim, robul lui Filimon.

¹ Iar *Icumenie* zice că acest Dima s-a plecat iarăși la elinism și s-a făcut preot al idolilor. Și, dacă epistola cea de a doua către Timotei este mai înainte de aceasta, se vede că Dima s-a căit și de aceea e numit aici „împreună-lucrător” cu Pavel. Iar dacă aceea este după cea de față, se vede că, trîndăvindu-se în urmă, Dima a iubit veacul de acum, și s-a plecat la elinism și a pierit. Iar adevărul este că cea a doua către Timotei e în urma acesteia și deci Dima nu s-a pocăit, ci a murit. (*n. aut.*)

Cuprins

TÎLCUIREA EPISTOLEI ÎNȚÎ CĂTRE TESALONICENI

Pricina epistolei întâi către Tesaloniceni, după Teodorit și Icumenie numai	6
Capitolul I	9
Capitolul II	18
Capitolul III	34
Capitolul IV	42
Capitolul V	59

TÎLCUIREA CELEI DE A DOUA EPISTOLE CĂTRE TESALONICENI

Pricina celei de a doua epistole către Tesaloniceni, după Hrisostom, Teodorit, Teofilact și Icumenie	78
Capitolul I	81
Capitolul II	91
Capitolul III	103

TÎLCUIREA EPISTOLEI ÎNȚÎ CĂTRE TIMOTEI

Pricina epistolei întâi către Timotei, după Hrisostom, Teodorit, Teofilact și Icumenie	118
Capitolul I	121
Capitolul II	142
Capitolul III	160
Capitolul IV	181
Capitolul V	195
Capitolul VI	215

TÎLCUIREA CELEI DE A DOUA EPISTOLE CĂTRE TIMOTEI

Pricina acestei trimiteri, după Hrisostom, Teodorit, Teofilact și Icumenie	236
Capitolul I	239
Capitolul II	252

CUPRINS

Capitolul III	273
Capitolul IV	287

TÎLCUIREA EPISTOLEI CĂTRE TIT

Pricina trimiterii acesteia către Tit, după Hrisostom, Teodorit, Teofilact și Icumenie	306
Capitolul I	309
Capitolul II	326
Capitolul III	336

TÎLCUIREA EPISTOLEI CĂTRE FILIMON

Pricina epistolei, după Hrisostom, Teodorit, Teofilact și Icumenie	344
Capitolul I	347

DIFUZARE:

S.C. Supergraph S.R.L.
Str. Ion Minulescu nr. 36, sector 3,
031216, București
tel. 021-320.61.19, fax 021-319.10.84
e mail: editura@sophia.ro
www.sophia.ro

Vă așteptăm la
LIBRĂRIA SOPHIA
str. Bibescu Vodă nr. 24,
040152, București, sector 4
(lângă Facultatea de Teologie)
tel. 0722.266.618
www.librariasophia.ro

*Sacrifică puțină vreme
pentru a răsfoi cărțile noastre:
este cu neputință să nu găsești ceva
pe gustul și spre folosul tău!*

Tiparul executat la S.C. LUMINA TIPO s.r.l.
str. Luigi Galvani nr. 20 bis, sect. 2, București
tel./fax 021.211.32.60; tel. 021.212.29.27
E-mail: office@luminatipo.com
www.luminatipo.com